

Asia: VN/7046/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi virvoitusjuomaverosta annetun lain ja alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta sekä virvoitusjuomaverosta annetun lain muuttamisesta annetun lain kumoamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Hammaslääkäriliitto ry

Lausunto

Asia: VN/7046/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi virvoitusjuomaverosta annetun lain ja alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta sekä virvoitusjuomaverosta annetun lain muuttamisesta annetun lain kumoamisesta

Suomen Hammaslääkäriliiton lausunto

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi virvoitusjuomaverosta annetun lain ja alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta sekä virvoitusjuomaverosta annetun lain muuttamisesta annetun lain kumoamisesta – Suomen Hammaslääkäriliiton lausunto

Suomen Hammaslääkäriliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi virvoitusjuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta sekä virvoitusjuomaverosta annetun lain muuttamisesta annetun lain kumoamisesta.

Yleistä

Esityksen tavoite on tehdä virvoitusjuomaverosta annettuun lakiin Euroopan komission valtioneuvoston edellyttämät muutokset, jotta voidaan saattaa voimaan kevään 2023 virvoitusjuomaveron uudistus, jonka tavoite oli virvoitusjuomaveron muuttaminen aikaisempaa voimakkaammin terveysperusteiseen suuntaan sekä tuotannon ja kulutuksen ohjaaminen vähemmän sokeria sisältäviin juomiin. Terveysohjaus on kohdennettu juomiin, joiden terveyshaitaksi on määriteltäviä niiden sisältämä sokeri, jonka runsas ja toistuva käyttö on selkeästi yhteydessä mm. hampaiden reikiintymiseen, ylipainoon ja lisääntyneeseen tyyppin 2 diabeteksen riskiin.

Hammaslääkäriliiton mielestä esitetty muutos on merkittävä ja virvoitusjuomaveron terveysohjauksen vahvistaminen on kannatettava tavoite.

Veroporrastukset

Terveysohjausvaikutuksen vahvistamiseksi vero esitetään porrastettavaksi tuotteen sokeripitoisuuden perusteella voimassa olevan lain kahdesta verotasosta kuuteen. Hammaslääkäriliitto pitää veron porrastusta tuotteen kokonaissokeripitoisuuden perusteella oikeasuuntaisena muutoksena.

On tärkeä, että myös pelkkää luontaista sokeria sisältävien sokeripitoisten juomien verokohtelu perustuu juoman kokonaissokeripitoisuuteen, ja luontaista sokeria sisältävät juomat sisällytetään esityksessä kokonaissokeripitoisuutensa mukaan samaan veroluokkaan vastaavan määrän lisättyä sokeria sisältävien juomien kanssa.

Hammaslääkäriliiton käsityksen mukaan saattaa kuitenkin olla vaikea ennalta arvioida, miten tuotteiden valmistus ja kulutus tulevat jakautumaan kuuden eri verotason välille ja siten ennakoida virvoitusjuomaverosta valtiolle kertyvän tuoton suuruutta tai veroporrastusten terveysvaikutuksia.

Kiinteiden juoma-ainesten verotus

Kiinteistä juoma-aineksista saatavia juomia verotettaisiin jatkossa sekoitussuhteen mukaisesti saatavan juomamäärän perusteella samaan tapaan kuin nestemäisiä juomatiivisteitä ja juomiin

sovellettaisiin samaa kuuden tason veroporrastusta kuin muihin verotaulukon tuotteisiin. Komission tulkinta nestemäisistä juomatiivisteistä ja kiinteistä juoma-aineksista toisiaan korvaavina tuotteina on perusteltu. Myös hammasterveyden näkökulmasta on myönteistä, että vuoden 2023 lakimuutoksessa veropohjasta pois suljetut kiinteät juoma-aineet palautetaan veropohjaan.

Hammaslääkäriliitto esittää, että kahviin, teehen ja kaakaon liittyvistä verovapauksista säädettäessä huomioidaan sokeria sisältävien kahvi-, tee- ja kaakaojuomien verotus siten, että myös näiden verotus vastaisi vastaavan määrän sokeria sisältävien tuotteiden verotasoja virvoitusjuomaverolain tasojen mukaisesti.

Vesien pakkauskorajoituksen poistuminen

Vesien pakkauskorajoituksen poistumisen seurauksena virvoitusjuomaveroa kannettaisiin esityksen mukaan myös yli viiden litran vähittäismyyntipakkaukseen pakatuista makeuttamattomista ja maustamattomista vesistä sekä kivennäisvesistä. Hammaslääkäriliitto pitää ymmärrettävänä, että toisin kuin tuotteen haitallinen ominaisuus, pakkauskoosta ei ole verojärjestelmän luonteen mukainen veropohjan rajaamisen tai veron porrastamisen peruste.

Koska veron tavoite kuitenkin on terveysohjauksen vahvistaminen, Hammaslääkäriliiton mielestä olisi tarkoituksenmukaista poistaa terveydelle haitattomat makeuttamattomat ja maustamattomat vedet ja kivennäisvedet virvoitusjuomaveropohjasta pakkauskoosta riippumatta. Valtion virvoitusjuomaverotuotosta noin 70 % kertyi esityksen mukaan sokeripitoisista juomista, vaikka niiden osuus kulutuksesta on noin puolet. Koska sokerittomien juomien kulutuksen kasvu johtuu esityksen mukaan ennen kaikkea sokerittomien limonadien ja makuvesien kulutuksen kasvusta, jäänee makeuttamattomien ja maustamattomien vesien volyyymi ja verotuotto kokonaisuuden kannalta suhteellisen vähäiseksi. Veron tuoton aleneminen voitaisiin kompensoida kiristämällä veron piiriin jäävien juomien verotusta.

Pakkaamattomat juomat

Hammaslääkäriliiton mielestä on hyvä, että pakkaamattomat juomat ehdotetaan esityksessä sisällytettäväksi virvoitusjuomaveron soveltamisalaan. Sen sijaan hammasterveyden kannalta ongelmallista on, että pakkaamattomien juomien kohdalla virvoitusjuomaveroa ei kannettaisi tuotteen haitallisen ominaisuuden eli juoman sokeripitoisuuden perusteella, vaan alimman verotason mukaan, jolloin pakkaamattomien juomien vero olisi 20 senttiä/ litra. Tätä perustellaan sokeripitoisuuden määrittämisen hankaluudesta johtuvilla hallinnollisilla syillä.

Valtiontukitarkastelussaan komissio katsoi, että pakkaamattomat juomat ovat virvoitusjuomaverolain valtionaloudellisen tavoitteen kannalta samassa asemassa kuin virvoitusjuomat eikä pitänyt oikeasuhtaisena jättää pakkaamattomia kokonaan veron ulkopuolelle sokeripitoisuuden määrittämiseen liittyviin hallinnollisten vaikeuksien perusteella. Tämä onkin esityksessä korjattu ja pakkaamattomat juomat on sisällytetty virvoitusjuomaveron soveltamisalaan. Veron porrastamista tuotteen haitallisen ominaisuuden (esim. sokeripitoisuuden) perusteella ei pidetä EU:n valtioneuvoston päätöksen perusteella valtioneuvoston tukena.

Hammaslääkäriliitto ehdottaa esityksessä vielä tarkennettavaksi, onko kaikkien pakkaamattomien tuotteiden sijoittaminen valtiontaloudellisin perustein yhteen ja samaan veroluokkaan sokerittomien juomien kanssa oikeasuhtaista ja täyttääkö esitetty toteuttamistapa muut vaadittavat kriteerit, jotta asia ei tulisi arvioitavaksi valtiontukena. Esitysluonnokseen olisi hyvä lisätä maininta mahdollisesti tehdystä oikeusvarmuusilmoituksesta ja toteamus, että esitys täyttää veron perusteen objektiivisuuden vaatimuksen ja ehdon veron soveltamisesta yhdenmukaisesti kaikkiin kilpaileviin tuotteisiin myös silloin, kun pakkaamattomat tuotteet jäävät muiden virvoitusjuomaveron alaisten tuotteiden kohdalla sovellettavan, tuotteen sokeripitoisuuden mukaan toteutettavan veroporrastuksen ulkopuolelle.

Lisäksi Hammaslääkäriliitto kiinnittää huomiota siihen, että mikäli esitysluonnoksessa ei hyvin yksiselitteisesti ole täsmennetty, miten suuren osan ns. pakkaamattomaksi juomaksi katsottavasta juomasta, sen raaka-aineiden osista tai valmistusprosessista saa muodostaa muualla kuin luovutuspaikassa esivalmistellut valmiin tuotteen osat tai tehty valmistelutyö, saattaa pakkaamattomiin juomiin sovellettavaksi esitetty alhainen verotaso kannustaa siirtämään tuotteita kyseisen veron piiriin ja venyttää pakkaamattoman tuotteen tulkinnan rajoja. Jos riittää, että esimerkiksi ainoastaan valmistuksen viimeinen vaihe kuten toisaalla valmiiksi käsiteltyjen hedelmien ja muiden raaka-aineiden pelkkä murskaaminen toteutetaan elintarvikkeen luovutuspaikassa, saattavat mahdollisesti runsaastikin sokeria sisältävien pakkaamattomien juomien myyntimäärät kasvaa selkeästi. Toisin kuin muut verotaulukon tuotteet, pakkaamattomat tuotteet tulisivat tuotteen sokeripitoisuudesta riippumatta kuitenkin verotetuiksi sokerittomien tuotteiden alhaisella verotasolla.

Kasvipohjaisten juomien verovapauden edellytykset

Kasvipohjaisten juomien verovapauden edellytyksiin lisättäisiin myös hammasterveyden kannalta tärkeän kalsiumin vähimmäispitoisuutta koskeva vaatimus. Tämän lisäksi Hammaslääkäriliitto pitää tärkeänä, että maitoa korvaavaksi katsotun juoman sokeripitoisuudelle on asetettu lehmänmaidon sokeripitoisuutta vastaava yläraja (4.8 g/ 100 ml). Hammasterveyden kannalta on hyvä huomata, että kasvipohjaisten juomien (esim. kauramaito) sekä hedelmä- ja marjamehujen sekä niistä valmistettujen tiivisteiden sisältämä sokeri on ns. vapaata sokeria, josta kariesbakteerit kykenevät tuottamaan hampaiden reikiintymistä aiheuttavaa happoa. Juomien sokerin määrän tulisivatkin olla mahdollisimman alhainen.

Virvoitusjuomaveron korotus

Hammaslääkäriliitto pitää myönteisinä ja väestön terveyden kannalta kannatettavina pääministeri Orpon hallituksen vuosien 2024 ja 2025 kehysriihissä sopimia virvoitusjuomaveron korotuksia. Nämä korotukset ehdotetaan esityksessä toteutettaviksi kaikkien kuuden veroportaan samansuuruisina (11 snt/ l) valmisteveron korotuksina vuonna 2023 vahvistettuihin verotasoihin.

Valtiontaloudellista tavoitetta ensisijaisesti palveleva toteuttamistapa osaltaan kuitenkin heikentää veron porrastuksen tavoitteena ollutta veron terveysohjauksen vahvistamista ja pienentää sokerittomien ja alhaisen sokeripitoisuuden tuotteiden sekä korkean sokeripitoisuuden tuotteiden välistä hintaeroa. Alhaisimpien sokeripitoisuuksien ja samalla matalamman verotason juomien

prosentuaaliset korotukset ovat siis suuremmat kuin korkean sokeripitoisuuden juomien, mikä saattaa heikentää veron terveysohjausvaikutusta.

Toisaalta on hyvä huomioida yksinomaan sokerin terveyshaittaan keskittyvässä virvoitusjuomalain muutosesityksessä tarkastelematta jäänyt, hammasterveyden kannalta keskeinen seikka, että paitsi makeutetut juomat, myös makeuttamattomat, mutta maustetut vedet ja kivennäisvedet ovat usein hyvin happamia. Niiden runsas ja toistuva käyttö altistaa hampaan pinnan kemialliselle liukenemiselle happojen vaikutuksesta (hammaseroosio) ja siihen liittyvälle hampaiden erosiiviselle kulumiselle, vaikka juoma ei sisältäisikään luontaista tai lisättyä sokeria. Tästä näkökulmasta sokerittomien ja alhaisen sokeripitoisuuden verotason juomien suurehkot prosentuaaliset korotukset eivät ole yksinomaan kielteisiä hammasterveyden kannalta.

Koska esityksen tavoitteena kuitenkin on muuttaa virvoitusjuomaveroa nykyistä voimakkaammin terveysperusteiseen suuntaan, Hammaslääkäriliitto pitää perusteltuna jättää makeuttamattomat ja maustamattomat vedet ja kivennäisvedet pakkauskoosta riippumatta virvoitusjuomaveron ulkopuolelle. Kyseiset juomat eivät aiheuta hammaseroosion tai -kariuksen riskiä.

Muuta:

Hammaslääkäriliitto ehdottaa harkittavaksi ainakin esitystekstiin lisättäväksi tarkennusta, että tullitariffin nimikkeen 2009 tuotteisiin kuuluvat myös marjamehut (Käymättömät ja lisättyä alkoholia sisältämättömät hedelmä-, MARJA- ja pähkinämehut (myös rypäleen puristemehu "grape must" ja kookosvesi) ja kasvismehut, myös lisättyä sokeria tai muuta makeutusainetta sisältävät: (alkoholipitoisuus enintään 0,5 tilavuusprosenttia).

Hyvinkin yksityiskohtaisesti monilta osin eritellyssä tullitariffin 2009 tuotteiden luettelossa, hallituksen esitysluonnoksessa tai lakiehdotuksessa ei mainita sanaa marja(mehu) lainkaan. Mikäli marjamehujen automaattisesti katsotaan kuuluvan esim. hedelmämehtuotteisiin, olisi tämä hyvä kirjoittaa auki myös esitystekstiin.

Tiivistelmä tähän lausuntoon sisällyvistä kommentteista ja muutosehdotuksista:

- Hammaslääkäriliitto kannattaa veron porrastamista tuotteen sokeripitoisuuden perusteella, mikä vahvistaa veron terveysohjauksellista vaikutusta ja saattaa vähentää hampaiden reikiintymiseen liittyviä riskejä.

- Makeuttamattomien ja maustamattomien vesien sisällyttäminen veropohjaan ei ole hammasterveyden kannalta perusteltua, ja ne tulisi pakkauskoosta riippumatta rajata veron ulkopuolelle.
- Pakkaamattomien juomien verottaminen alimmalla tasolla ilman sokeripitoisuuteen perustuvaa porrastusta voi johtaa eri tuotteiden epätasaiseen verokohteluun ja heikentää veron terveysohjausvaikutusta.
- Hammaslääkäriliitto pyytää esitykseen täsmennyksiä pakkaamattomien juomien verotuksen soveltamisesta ja oikeasuhtaisuudesta sekä marjamehujen lisäämistä tullitariffin 2009 tuotteisiin.
- Lisäksi Suomen Hammaslääkäriliitto pitää erittäin tärkeänä, että jatkossa valmistellaan veromalli, jolla veropohjaa laajennettaisiin terveysperusteisesti myös muihin tuoteryhmiin kuin virvoitusjuomiin.

Suomen Hammaslääkäriliiton puolesta

HLT, EHL Aija Hietala-Lenkkeri

Asiantuntijahammaslääkäri

Hietala-Lenkkeri Aija-Maaria

Suomen Hammaslääkäriliitto ry

Hietala-Lenkkeri Aija-Maaria
Suomen Hammaslääkäriliitto ry